

ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΚΙ ΑΝΑΣΗΜΑΣΙΟΔΟΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Το Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας διοργανώνει Συνέδριο με θέμα "Μεταβολές κι ανασηματοδοτήσεις του χώρου στην Ελλάδα της κρίσης" στον Βόλο, από 1 έως 3 Νοεμβρίου 2013 και καλεί τους ενδιαφερόμενους επιστήμονες να υποβάλουν ανακοινώσεις και να παρακολουθήσουν τις εργασίες του.

Το Συνέδριο επιδιώκει να φέρει στο προσκήνιο και να εξετάσει διεξοδικά τις υλικές και σημασιολογικές μεταβολές που επιφέρει η τρέχουσα κρίση σε όλες τις εκφάνσεις και τις κλίμακες του χώρου.

Κατά την τελευταία τριετία, η κατάσταση της Ελλάδας και των κατοίκων της αποδίδεται με όρους συνώνυμους της καταστροφής. Καθημερινές αναφορές σε αποδιαρθρώσεις και κατεδαφίσεις, σε διάλυση ή κατάρρευση απηχούν τα συνεχή πλήγματα που δέχονται οι δομές και οι πρόνοιες της κοινωνικής συγκρότησης αλλά ταυτόχρονα περιγράφουν κυριολεκτικά ένα τοπίο όπου η φθορά και η υπολειτουργία των χώρων τείνουν να γίνουν μόνιμα χαρακτηριστικά. Από τα άδεια κτίρια και τις παρακμάζουσες υποδομές μέχρι τις περιοχές-λάφυρα του fast-track σημειώνεται μια υποχώρηση στις παραμέτρους του υλικού περιβάλλοντος ως απόρροια της κρίσης και των συναρτημένων με αυτήν πολιτικών. Οι ανθρωπολογικές και περιβαλλοντικές συνέπειες αυτής της ολίσθησης όπως και οι διαθλάσεις της στο συλλογικό φαντασιακό διαμορφώνουν νέα και αχαρτογράφητα δεδομένα στην κοινωνική ενδοχώρα.

Ενδεικτικές είναι οι πρωτοφανείς μεταβολές στο κέντρο της Αθήνας και η ευρύτερη επιδείνωση των χαρακτηριστικών του αστικού χώρου. Τομείς και πληθυσμοί της πόλης σηματοδοτούνται από εντεινόμενους διαχωρισμούς, εκδηλώσεις βίας, συνθήκες ακραίας ένδειας και εδραίωσης μιας κατάστασης έκτακτης ανάγκης. Ανάλογες καταστάσεις μικρότερης ή μεγαλύτερης έντασης και με ποιοτικές διαφορές εκδηλώνονται στις πόλεις τη περιφέρειας. Η κυβερνητική ρητορική αλλά και η μηντιακή επίρρωσή της αρκείται να κεφαλαιοποιεί αυτά τα φαινόμενα για την καλλιέργεια ενός κλίματος ακινητοποίησης και φόβου.

Την ίδια ώρα, δημόσιοι χώροι αναδεικνύονται σε τόπους συλλογικής αυτό-οργάνωσης και έκφρασης της κοινωνικής δυσaréσκειας ενώ αυθόρμητες πρωτοβουλίες αλληλεγγύης και νέες στρατηγικές επιβίωσης αναδύονται στο κενό που αφήνει η απόσυρση των θεσμικών φορέων από την μέριμνα για τις δημόσιες υποδομές. Με δυο λόγια, οι ενεργοποιημένες από την κρίση, αντίρροπες δυνάμεις εξάρθρωσης και ανασύστασης των κοινωνικών δεσμών φορτίζουν και αξιοδοτούν εκ νέου το χωρικό πλαίσιο.

Ανάλογες εξελίξεις στη μορφή, την χρήση και τη νοηματοδότηση του χώρου επιφέρει η οικονομική εξουθένωση μεγάλων πληθυσμιακών ομάδων. Με βίαιο τρόπο, γιγαντώνονται δυσχέρειες και στερήσεις, ανατρέπονται βιοτικές συνήθειες και αναδύονται νέες τάσεις. Μετά από αρκετές δεκαετίες, μαζί με την αναστολή της κατασκευαστικής δραστηριότητας, η ιδιόκτητη κατοικία χάνει τη κεντροβαρική θέση της στην νεοελληνική βιοθεωρία και μετατρέπεται σε πηγή αφόρητων επιβαρύνσεων. Αντίστοιχα, η κατανάλωση αγαθών και υπηρεσιών παύει να υπερκαθορίζει την κοινωνική ρουτίνα επιτρέποντας ίσως την δημόσια εμπειρία να εκδιπλωθεί πέρα από στερεότυπες επιθυμίες και συμπεριφορές.

Εντός αυτού του πλαισίου, η αρχιτεκτονική, καλείται να υπερβεί την αδρανοποίησή της, να αναθεωρήσει δραστικά τους όρους παραγωγής της και να συμβάλει στην επεξεργασία νέων τρόπων οργάνωσης της καθημερινής ζωής στην πόλη. Κυρίως όμως, καλείται να ανακτήσει την στοχαστική της εγρήγορση και να αντιπαρατεθεί κριτικά με τον δικό της λόγο στις εξελισσόμενες αναδιαρθρώσεις.

Σε αυτήν την προοπτική, το Συνέδριο θα διερευνήσει τις χωρικές συνιστώσες της κρίσης, την αναδιάταξη ταυτοτήτων και των σημασιών του αστικού και εξωαστικού χώρου, τις ζοφερές ή ελπιδοφόρες προοπτικές που διαγράφονται και εν τέλει την δυναμική της ετοιμόρροπης κατάστασής μας.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

1. Τα ερείπια της ανάπτυξης

Η κρίση έχει πλήξει το δυνατό χαρτί της βάνουσα συγκροτημένης ελληνικής πόλης δηλαδή το, άμεσα συνδεδεμένο με τη μικρομεσαία επιχειρηματικότητα, σφρίγος της. Τα καταστήματα που κλείνουν, οι χώροι που εγκαταλείπονται και τα αυξανόμενα σημάδια υποβάθμισης δημιουργούν νέα υλικά και συμβολικά συμφραζόμενα στο αστικό τοπίο. Με ανάλογους ρυθμούς, στις περιαστικές ζώνες, ημιτελείς κατασκευές και κλειστές παραγωγικές εγκαταστάσεις αθροίζονται στα κουφάρια της αποβιομηχάνισης και της μετανάστευσης επιχειρήσεων των προηγούμενων δεκαετιών. Το αποτύπωμα των σύγχρονων ερειπίων στον συλλογικό βίο όπως και η εγγραφή τους στο κοινό πολιτισμικό μας ορίζοντα συνιστούν κοινωνικά ερωτήματα αλλά και παράγοντες μιας νέας αρχιτεκτονικής αυτοσυνειδησίας. Παράλληλα θέτουν προς διερεύνηση τις δυνατότητες μετασχηματισμού κι επανερμηνείας που θα μπορούσαν να αναζωογονήσουν τα οικοδομικά αζήτητα.

Ακόμα πιο δραστικές στην αστική καθημερινότητα είναι οι διάσπαρτες εικόνες ανθρώπινης κατάρρευσης, η γυμνή ζωή αστέγων και μεταναστών, η εσωτερική συντριβή των ανέργων και η συσσωρευμένη απόγνωση σε υπηρεσίες πρόνοιας και υγείας. Η ανάλυση των συμπτωμάτων της φτωχοποίησης στον χώρο, πέρα από το αίτημα για υποστηρικτικές δομές, θα τεκμηριώσει την αναγκαιότητα πολιτικών ανάκαμψης των αστικών λειτουργιών.

2. Συλλογικές εμπειρίες στον δημόσιο χώρο

Διάφορες μορφές αντίδρασης στην κρίση και στην πολιτική διαχείρισή της, ανεξάρτητα από την εμβέλεια τους, επαναφέρουν στον δημόσιο χώρο το θεμελιακό στοιχείο της συλλογικής εμπειρίας. Στις συγκεντρώσεις των αγανακτισμένων, στους αυτοδιαχειριζόμενους χώρους, σε πρωτοβουλίες εναλλακτικής οικονομίας ή στα νέα κινήματα αλληλεγγύης και αντίστασης το νόημα του κοινού εδάφους συγκροτείται εκ νέου από την επιτέλεση της κοινωνικής συσπείρωσης και αλληλεπίδρασης. Παρόμοιους επαναπροσδιορισμούς του «δημοσίου»

επιβάλλει η εγκατάσταση σε πλατείες και πάρκα τμημάτων της νεανικής αστικής κουλτούρας που ασφυκτιούν στους συμβατικούς χώρους διασκέδασης ή αδυνατούν πια να ανταποκριθούν στο κόστος τους. Διαφαίνεται έτσι μια παλιννόστηση της αδιαμεσολάβητης κοινωνικής συνενόησης στο αστικό πεδίο και οι μέχρι τώρα γενικευμένες πρακτικές απαξίωσης και σφετερισμού του δημόσιου χώρου αρχίζουν να προσκρούουν στο εντεινόμενο αίτημα αναδιοργάνωσής του και διαφορετικής ιεράρχησης των προθέσεων και σημασιών που τον συνέχουν.

3. Αποκλεισμοί κι εκτοπισμοί: η εδαφοκυριαρχία της εξουσίας

Πρακτικές βίαιης επιβολής ασκούμενες στο όνομα της έννομης τάξης, της δημόσιας υγείας ή της ασφάλειας των επενδύσεων, έχουν καθιερώσει μια γραμμή καταστρατήγησης στοιχειωδών ελευθεριών. Από τις μεθόδους παρεμπόδισης και καταστολής ειρηνικών διαδηλώσεων και τη διαπόμευση άρρωστων γυναικών μέχρι τον εκτοπισμό μεταναστών σε «κέντρα φιλοξενίας» υλοποιείται μια πολιτική εξορισμού των περιττών σωμάτων και των απείθαρχων δράσεων που δε συμμορφώνονται με το αίτημα μιας συγκεκριμένης κοινωνικής και χωρικής τάξης. Παράλληλα με τέτοιες ωμές παρεμβάσεις, άλλες πιο αδιόρατες εκδηλώσεις μιας εξυγιαντικής βούλησης (κάποτε και με τη μορφή αστικών αναπλάσεων) παγιώνουν διακρίσεις, οριοθετούν συμπεριφορές και καθιστούν τη σχέση με τον χώρο πολιτικά διαπραγματεύσιμη.

4. Από την οικιστική υπερπαραγωγή στη στεγαστική επισφάλεια

Μια από τις σταθερές του νεοελληνικού βίου που ανατράπηκε ολοκληρωτικά από την κρίση είναι η εντατική οικιστική παραγωγή που συχνά λειτουργούσε στο όριο της παρεκτροπής και με ρυθμούς πολύ δυσανάλογους της πραγματικής ζήτησης. Η απόκτηση κύριας ή εξοχικής κατοικίας έπαψε να αποτελεί άμεση βιοτική επιδίωξη. Ωστόσο για πολλούς η κλιμάκωση των πολιτικών λιτότητας δεν έθεσε απλώς θέμα αναθεώρησης των καταναλωτικών προτεραιοτήτων αλλά επέφερε πιέσεις και οικονομικά αδιέξοδα που οριακά αγγίζουν και την ίδια τη δυνατότητα στέγασης. Οι εικόνες νέο-αστέγων και η αιθαλομίχλη από την καύση ξύλων αποτελούν εμβληματικά σημεία καμπής για έναν πολιτισμό που είχε συνδέσει την αυτοεπιβεβαίωση με τις οικιακές ανέσεις. Το ζήτημα της κατοικίας επανέρχεται στο προσκήνιο ως απειλούμενο πλέον αγαθό, ως αδιαπραγμάτευτο όριο της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας αλλά και ως ανοιχτό πεδίο κοινωνικού πειραματισμού και αυτό-οργάνωσης.

5. Τόποι καταφυγής και υφαρπαγής

Η σχέση πόλης και υπαίθρου υφίσταται τα τελευταία χρόνια κάποιες όχι αμελητέες αξιακές μετατοπίσεις. Λόγω της αυξανόμενης ανεργίας, η αγροτική δραστηριότητα επανακάμπτει στο φαντασιακό του αστικού πληθυσμού ως επαγγελματική διέξοδος ή ως διατροφικό καταφύγιο και το χωριό αρχίζει να αντιπροσωπεύει μια δυνητική επιλογή διαβίωσης. Την ίδια ώρα, οι κυβερνητικοί φορείς αντιμετωπίζουν το φυσικό περιβάλλον μονοσήμαντα ως εξαργυρώσιμο αναξιοποίητο κεφάλαιο και η ελληνική υπαίθρος γίνεται αντικείμενο υφαρπαγής από οικονομικά και γεωπολιτικά συμφέροντα. Μεγάλα τμήματα δημόσιας γης (αστικής, παράκτιας ή δασικής) πλεονεκτικά σε φυσικούς κι αισθητικούς πόρους, βαίνουν προς πώληση ή εκχωρούνται άνευ όρων σε αμφιλεγόμενες επενδυτικές πρωτοβουλίες. Επιπλέον, πόλη και υπαίθρος αποφιλώνονται από τη νομική τους προστασία καθώς υφιστάμενες ρυθμιστικές προβλέψεις και ελεγκτικές διαδικασίες ελαστικοποιούνται ή απειλούνται με κατάργηση.

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Θεοκλής Καναρέλης, *Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Π.Θ.*

Κώστας Μανωλίδης, *Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Π.Θ.*

Ιορδάνης Στυλίδης, *Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Π.Θ.*

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Εύη Αθανασίου, *Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Α.Π.Θ.*

Αθηνά Αθανασίου, *Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο*

Βασίλης Αράπογλου, *Τμήμα Κοινωνιολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης*

Ντίνα Βαΐου, *Σχολή Αρχιτεκτόνων, Ε.Μ.Π.*

Νικολός Βογιατζίδης, *Τμήμα Χωροταξίας, Πολεοδομίας & Περιφερειακής Ανάπτυξης, Π.Θ.*

Κάρολος-Ιωσήφ Καβουλάκος, *Τμήμα Πολιτικών Επιστημών, Α.Π.Θ.*

Θεοκλής Καναρέλης, *Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Π.Θ.*

Πέννυ Κουτρολίκου, *Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Π.Θ.*

Αναστασία Λαδά, *Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Α.Π.Θ.*

Κώστας Μανωλίδης, *Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Π.Θ.*

Αλεξάνδρα Μπακαλάκη, *Τμήμα Ιστορίας & Αρχαιολογίας, Α.Π.Θ.*

Λόης Παπαδόπουλος, *Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Π.Θ.*

Πηνελόπη Παπαηλία, *Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας & Κοινωνικής Ανθρωπολογίας, Π.Θ.*

Νίκος Σουλιάτης, *Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών*

Σταύρος Σταυρίδης, *Σχολή Αρχιτεκτόνων, Ε.Μ.Π.*

Ιορδάνης Στυλίδης, *Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Π.Θ.*

Φωτεινή Τσιμπιρίδου, *Τμήμα Βαλκανικών Σλαβικών & Ανατολικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας*

Κωστής Χατζημιχάλης, *Τμήμα Γεωγραφίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο*

Χάρης Χριστοδούλου, *Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Α.Π.Θ.*

Φίλιππος Ωραϊόπουλος, *Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Π.Θ.*

ΟΡΟΙ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Οι εργασίες που θα παρουσιαστούν θα πρέπει να είναι πρωτότυπες και να μην έχουν δημοσιευτεί στην μορφή που θα αποσταλούν σε άλλο Συνέδριο ή σε επιστημονικό περιοδικό.

Οι περιλήψεις που θα υποβληθούν, μεγέθους 300-400 λέξεων, θα περιλαμβάνουν τίτλο της εργασίας, όνομα και ιδιότητα του συγγραφέα, διεύθυνση επικοινωνίας, τηλέφωνο και ηλεκτρονικό ταχυδρομείο και θα αποσταλούν σε ηλεκτρονική μορφή (αρχείο MS Word) στη διεύθυνση synedrioarch2013@uth.gr μέχρι τις 5 Ιουνίου 2013.

Εφόσον οι περιλήψεις εγκριθούν, μετά από αξιολόγησή τους από κριτές μέλη της Επιστημονικής Επιτροπής, οι συγγραφείς θα υποβάλλουν το πλήρες κείμενο της ανακοίνωσης ακολουθώντας τις προδιαγραφές που θα τους σταλούν από τη Οργανωτική Επιτροπή. Θα πρέπει επίσης να καταβάλουν το ποσό της εγγραφής τους στο Συνέδριο σε Ειδικό Λογαριασμό που θα ανακοινωθεί. Η παρακολούθηση του Συνεδρίου είναι ελεύθερη.

Κόστος συμμετοχής εισηγητών:

Έγκαιρη εγγραφή έως 20 Σεπτεμβρίου 2013: **70 €**

Εγγραφή μετά τις 20 Σεπτεμβρίου 2013: **100 €**

Εγγραφή για νέους επιστήμονες μέχρι 35 ετών: **50 €**

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Λήξη υποβολής περιλήψεων: **5 Ιουνίου 2013**

Γνωστοποίηση έγκρισης περιλήψεων: **30 Ιουνίου 2013**

Λήξη έγκαιρης εγγραφής: **20 Σεπτεμβρίου 2013**

Λήξη υποβολής πλήρους κειμένου: **30 Σεπτεμβρίου 2013**

Διεξαγωγή Συνεδρίου: **1-3 Νοεμβρίου 2013**

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Γραμματεία Συνεδρίου:

Χατζοπούλου Φένια, τηλ: 2421074243

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Πεδίον Άρεως, 38334 Βόλος

synedrioarch2013@uth.gr